

Magyar Tudományos Akadémia Földtudományok Osztálya
Társadalom- és Természetföldrajzi Tudományos Bizottságainak
Kartográfiai Albizottsága

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Informatikai Kar,
Térképtudományi és Geoinformatikai Tanszéke

TÉRKÉPÉSZETI TUDOMÁNYOS NAP

tudományos ülés

ABSZTRAKTFÜZET

Az ülés időpontja:
2017. december 1. (péntek) 10.00 óra

Helyszín:
MTA Székház, Kisterem
1051 Budapest, Széchenyi István tér 9. II. emelet

Magyar Tudományos Akadémia Földtudományok Osztálya
Társadalom- és Természetföldrajzi Tudományos Bizottságainak
Kartográfiai Albizottsága

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Informatikai Kar,
Térképtudományi és Geoinformatikai Tanszéke

PROGRAM

- 10.00 Megnyitó – üdvözlés
Zentai László, egyetemi tanár
(Eötvös Loránd Tudományegyetem, Informatikai Kar, Térképtudományi és Geoinformatikai Tanszék)
- 10.10 Kollaboratív tananyag-fejlesztés
Márkus Béla, professor emeritus
(Óbudai Egyetem, Alba Regia Műszaki Kar)
- 10.35 Csata- és hadszíntérkutatások térképészeti támogatásának tapasztalatai
Kállai Attila, egyetemi docens
(Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar, Műveleti Támogató Tanszék)
- 11.00 Kísérleti térképészet a XXI. században, avagy a digitális térkép személyre szabása
Albert Gáspár, egyetemi adjunktus
Szigeti Csaba, doktorandusz
(Eötvös Loránd Tudományegyetem, Informatikai Kar, Térképtudományi és Geoinformatikai Tanszék)
- 11.25 Tájrendszerek a kartográfiában
Faragó Imre, tanszéki mérnök
(Eötvös Loránd Tudományegyetem, Informatikai Kar, Térképtudományi és Geoinformatikai Tanszék)
- 11.50 10 esztendő a Virtuális Glóbuszok Múzeuma
Márton Mátyás, professor emeritus
Gede Mátyás, egyetemi adjunktus
Ungvári Zsuzsanna, egyetemi adjunktus
(Eötvös Loránd Tudományegyetem, Informatikai Kar, Térképtudományi és Geoinformatikai Tanszék)

Levezető elnök:

Gercsák Gábor PhD,
ELTE Térképtudományi és Geoinformatikai Tanszék

Kollaboratív tananyag-fejlesztés

Márkus Béla

Az internet által előidézett paradigmaváltások és az olyan eszközök, mint például a Google Earth, a GPS-alapú navigáció, a helyfüggő szolgáltatások (LBS) és az okostelefonok geoinformációk (GI) alapján történő alkalmazásának univerzális sikere olyan kulturális változást hozott a térinformatika világában, ami még az ezredfordulón is elképzelhetetlen volt. Az olyan adatok és eszközök, amelyek korábban csak a magasan képzett szakemberek számára álltak rendelkezésre, most már úgyszólván, bárki számára elérhetők. A bekövetkezett változások miatt szükség van a térinformatika oktatási tanterveinek újradefiniálására is, hogy jobban illeszkedjenek a piac változásához.

A gyorsan változó világban a felsőoktatási intézményeknek törekednie kell a tananyagok folyamatos frissítésére, a változó társadalmi igények kielégítése érdekében. Erre az igényre az ipar és az egyetemek kollaboratív együttműködése jelenti a hatékony választ. Jelenleg az együttműködés gyakran hiányzik, vagy nagyon hagyományos módon zajlik, azaz néhány vendégelőadást, ad hoc szakmai gyakorlatot, duális képzést takar. A kollaboratív tananyagfejlesztés olyan szervezett, szinkron tevékenységet tételez fel, amely egy adott oktatási célra vonatkozó közös elgondoláson, és közös kidolgozáson alapul. Az előadás a kollaboratív tananyagfejlesztéssel kapcsolatos törekvéseket vázolja fel, a giCASES ERASMUS+ projekt példáján.

Csata- és hadszíntérkutatások térképészeti támogatásának tapasztalatai

Kállai Attila

A magyar hadtörténelem szempontjából fontos csaták, ütközetek és összecsapások színhelyeinek kutatása a hadtudomány hazai művelőinek egy részét már régóta foglalkoztatja az egykori események megismerése és a források vitatott kérdéseinek tisztázása érdekében. A történelmi távlatokban lezajlott harcok helyszínein végzett terepbejárások és műszeres felmérések, kiegészülve az eseményeket összefüggéseiben feltáró levéltári kutatásokkal, elengedhetetlen összetevői az események pontos földrajzi beazonosításának, lefolyásuk hiteles hadtörténelmi vizsgálatának. Mindezen tevékenységek a *csata- és hadszíntérkutatás* fogalmkörébe tartoznak, mely három jól elkülöníthető szakterületből, a roncskutatásból, a katonai létesítmények kutatásából, illetve az összecsapások helyszínének kutatásából tevődik össze. E kutatási tevékenységek nem mellőzhetik a térképészeti támogatás eszközrendszerét, legyen szó a feltárt egykori létesítmények, roncsok és ütközetek nyomainak, helyszíneinek térbeli elhelyezéséről, ábrázolásáról, az ehhez szükséges térképek biztosításáról, vagy akár komplexebb elemzések végrehajtásáról.

A Nemzeti Közszolgálati Egyetem, illetve annak egyik jogelőd intézménye, a költő-hadvezér Zrínyi Miklósról elnevezett Nemzetvédelmi Egyetem oktatói és hallgatói már több mint egy évtizede folytatnak kutatásokat Zala és Somogy megye határában, a Mura fölé magasodó egykori sáncvár területén, Zrínyi egyetlen hazai területen megmaradt erődítménye helyszínén. Az oszmán hadsereg által 1664-ben lerombolt Zrínyi-Újvár feltételezett helyszínéről számos régészeti lelet, levéltári bizonyíték került elő az évek során, számos új ismeretet adva a haditevékenységek részleteiről. Az évszázadokig csendben rejtőző erősség feltárási munkálataiban mind a hagyományos, mind pedig a legkorszerűbb térképészeti eljárások felhasználásra kerültek, melyek számos értékes szakmai tapasztalaton túl hatékony támogatást jelentettek a hadirégészeti tevékenységeknek.

Kísérleti térképészet a XXI. században, avagy a digitális térkép személyre szabása

Albert Gáspár – Szigeti Csaba

A Kísérleti Térképészeti Kutatócsoport 2015-ben alakult meg az Eötvös Loránd Tudományegyetem Térképtudományi és Geoinformatikai Tanszékén. Létrejöttét azok a nemzetközi kutatások motiválták, amelyek az emberek térképolvasási képességét vizsgálták és próbálták meghatározni, hogy a modern geoinformatikai módszerekkel készített térképek hogyan igazodhatnak a felhasználók képességeihez. A térképolvasás egy kognitív képességeket igénylő folyamat, amely tapasztalatszerzéssel fejleszthető, de emellett több objektív tényező is befolyásolhatja (pl. nem, életkor). A Kutatócsoport célja online felhasználói tesztek segítségével felderíteni a térképolvasáshoz szükséges kompetenciákat, megvizsgálni ezek változásait a térképolvasási képesség függvényében, és az így szerzett ismeretek alapján nagyméretarányú, személyre szabott jelkulcsú térképeket tervezni.

A térképolvasáshoz szükséges kompetenciák vizsgálatához először egy nemzetközi, hat nyelven (angol, bolgár, magyar, német, román, spanyol) elérhető tesztet hoztunk létre. A kutatás során gyűjtött, 488 fős kitöltői minta segítségével megismerhettük, hogy az iskolai végzettség, életkor, nem és kulturális háttér milyen módon befolyásolhatja a térképolvasást. Ezen eredményeket alapul véve létrehoztunk egy online tesztterképet Pécs környékéről, amelynek dinamikus jelkulcsa az olvasó térképolvasási képességei szerint változott. A három térképolvasói csoport (kezdő, közepes, haladó) számára létrehozott jelkulcsok a grafikai elemek megjelenésében, valamint a generalizálás mértékében tértek el egymástól. A térképet teljes mértékben *open source* eszközökkel hoztuk létre és publikáltuk az interneten. Ezt a dinamikus jelkulcsú térképet egy újabb kutatáshoz használtuk fel, ahol megvizsgáltuk a jelkulcsok alkalmasságát a három térképolvasói csoport számára egy 859 fős kitöltői minta segítségével. Legfrissebb kutatásunkban részletes tesztekkel vizsgáljuk meg az egyes térképolvasási kompetenciákat. Jelenleg a domborzatrajz értelmezéséhez kapcsolódó képességeket vizsgáljuk. Eredményeink egyre közelebb visznek ahhoz, hogy a digitális térképeket „személyre szabjuk”, azaz, az olvasók számára a legoptimálisabb jelkulcs szerint jelenítsük meg a térképeket.

Kutatásaink az Eötvös Loránd Tudományegyetem Tehetséggondozási Tanácsának, valamint az Emberi Erőforrások Minisztériuma ÚNKP-17- 3 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság programjának támogatásaival készültek.

Tájrendszerek a kartográfiában

Faragó Imre

A kartográfiában a táj ábrázolása a földfelszín komplex bemutatását, a térszerkezet méretarányának és a térkép céljának megfelelő ábrázolását jelenti, amelyet a térképre felvett földrajzi nevekkkel, a tájnevekkkel egyénítünk, így adjuk meg a táj konkrét fogalmát, nevét. A térképen megjelennek a természetföldrajzi-, néprajzi- és történeti-földrajzi tájak. Ugyanakkor ezek hierarchikus rendszerét, a méretarány miatt, nem tudjuk bemutatni. A térképi tájábrázolás konkrétumai közé tartozik, hogy a természetföldrajzi és a történeti-földrajzi–néprajzi tájnevek külön néprajzi kategóriaként, eltérő betűjellel kerülnék felvételre. Kartográfiai sajátosság, hogy a természetföldrajzi tájakat tovább osztjuk, ezzel újabb kartográfiai tájnév-kategóriákat képezve. A természetföldrajzi tájbeosztás lehatárolt egységeit aszerint, hogy azok pusztuló vagy feltöltődő térszínek kétféle betűjellel tesszük jobban láthatóvá. Így jönnek létre a kiemelkedést mutató, pusztuló térszínre vonatkozó hegység- és dombságnevek és a feltöltődő térszíneket jelölő síkság- és medencenevek. Konvenció, hogy ezekkel egy csoportot képeznek a hegylábi térszíneket jelölő, a magyarban –alja végződésű tájnevek, az átmenetitájak nevei. Tehát a kartográfia tájnév értelmezése a tájnevek általános fejlődési folyamatának földrajzi vagy nyelvészeti értelmezésénél tágabb kezelési rendszert mutat. Tehát a térképészetben a „táj” fogalma nemcsak a földrajztudomány, hanem más tudományok, (néprajz, történettudomány) kutatásai alapján is vizsgálat tárgya. A térképész ezek ábrázolásában legtöbbször együttes bemutatásra, de az egyes tájtípusok névmegírással megoldott elkülönítésére törekszik.

10 esztendő a Virtuális Glóbuszok Múzeuma

Márton Máttyás – Gede Máttyás – Ungvári Zsuzsanna

A ma már közel másfélszáz föld- és éggömböt bemutató Virtuális Glóbuszok Múzeumát 2007-ben Márton Máttyás alapította Gede Máttyás honlaptervezői közreműködésével és igen jelentős műszaki-technikai fejlesztői segítségével. „Ennek a virtuális tárlatnak az elsődleges célja a Magyarországon készült, vagy valamilyen szempontból magyar vonatkozású föld- és éggömbök bemutatása” – áll a VGM kezdőoldalán. Nyugodtan kimondható, hogy a VGM az ELTE közel 65 éves Térképtudományi (és Geoinformatikai) Tanszékének legeredményesebb, ma is folyó projektje, amelynek szakmai sikeréhez a legtöbb tanszéki dolgozó hozzájárult munkájával, és az elmúlt 10 esztendőben hallgatók tucatjait sikerült e projektbe és az ehhez kapcsolódó munkákba bevonni.

A mérleghez sorolhatjuk Gede Máttyás 2010-ben született, summa cum laude minősítéssel megvédett *Webkartográfia és geoinformatika a térképészeti örökség védelmében* című értekezését; az ötéves és MSc képzés keretében készült hat, illetve három diplomamunkát; a BSc képzés lezárásaként készült tizenhárom szakdolgozatot, az OTDK versenyein az elmúlt években sikeresen szereplő három tudományos diákköri munka létrejöttét, összesen 26 tanulmányt, amelyek a VGM témaköréhez kapcsolódnak. A glóbuszdigitalizálás választható tantárgyként a térképészképzésben is megjelent. Az eredményekhez tartozik több mint félszáz tudományos cikk, rangos konferenciákon bemutatott mintegy húsz poszter és közel félszáz elhangzott előadás.

A Virtuális Glóbuszok Múzeuma projekt hozzájárult az Országos Széchényi Könyvtárban megrendezett, 2011–12-ben több hónapon át megtekinthető *Nyomatott magyar föld- és éggömbök a kezdetektől napjainkig* című kiállítás sikeréhez, megalapozta az ehhez kapcsolódó *Néhány szó a glóbuszokról* címmel 2012-ben megrendezett zárókonferenciát. E projekt nélkül nem kerülhetett volna sor a *Perczel-glóbusz* sok embert megmozgató *digitális rekonstrukciójára*, és az elkészültének 150 éves jubileuma alkalmából *Régi és új Perczel-glóbuszok: egy óriásgömb és rekonstrukciója* címmel, ugyancsak 2012-ben megrendezett konferenciára sem.

Mindezek – és az igen mélyre ásó személyes vizsgálódások – eredményeképpen születhetett meg 2016-ban Plihál Katalin *Nyomatott magyar föld- és éggömbök 1840–1990* című könyve, és az azt teljessé tevő, Gede Máttyás által készített DVD-melléklet.

Két ma is napirenden szereplő kutatássorozat alapjait adja a VGM: a Gede Máttyás irányította *Tematikus térképek virtuális glóbuszokon* és a 132 cm átmérőjű, kéziratoss Perczel-glóbusz vizsgálatából kinövő, Ungvári Zsuzsanna vezette *Virtuális glóbuszok interaktív névmutatói* témakörökben.

10 esztendő a Virtuális Glóbuszok Múzeuma

Virtuális Glóbuszok Múzeuma

ENGLISH | DEUTSCH | MAGYAR

Alapító szerkesztő
MÁRTON Mátyás

A weboldalt készítette és karbantartja
GEDE Mátyás

Angol változat
GERCSÁK Gábor

Német változat
HOFHAUSER Anna, Hannes RÖTHER

Közreműködők
BAGAMÉRI Gergely, BAKONYI Judit, HARGITAI Henrik, HOFHAUSER Anna, KIS Réka, KONCZ-LÁSZLÓ Géza, KÓVÁRI Dezső, MADARÁSZ Zsófia, NEMES Zoltán, NYULI Éva, PAKSI Judit, PÁPAY Gyula, Hannes RÖTHER, Monica Macedo SANTOS, SIKOS Károly Álmos, SZABÓ Renáta, SZABÓ Tímea, SZABÓ Tímea, SZEKERKA József, SZILÁDI József, TOKAI Tibor, TÓTH Bettina, UNGVÁRI Zsuzsanna, VÁGÓ Erika, VALÓ Adrienn, VEREBINÉ FEHÉR Katalin, VÖRÖS Kinga Cecília, ZUBÁN Diána, ZSIGA Aranka

Belépés
Régebbi verzió

Készült az Országos Tudományos Kutatási Alapprogramok támogatásával (OTKA – K72104)
© 2007-9, Térképtudományi és Geoinformatikai Tanszék, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest

A Virtuális Glóbuszok Múzeuma kezdőoldala (<http://terkeptar.elte.hu/vgm/>)

VGM 2.0 - Virtuális Glóbuszok Múzeuma

Hírek, újdonságok - Információ - Glóbuszok - Gyűjtemények - Publikációk - Kapcsolódó projektek

English - Magyar

User: Password:

ID: 117
Kiadás ideje: 1507
Átméret: 12 cm
Méretarány 1: 105 000 000
[Google Earth file letöltése](#)
Feltöltötte: Ungvári Zsuzsanna
[Részletes információ](#); magyar

12 cm-es latin politikai földgömb - 1: 105 000 000

Általános leírás

Az első ismert földgömb, amely már ábrázolja az amerikai kontinens felfedezett részét.

Kiadás ideje: 1507

Kiadó: Waldseemüller

Kiadás helye:

Szerző: Martin Waldseemüller

Technológia: A tizenkét gömbkétzöpet fametszetről nyomtatták.

Altvány: A glóbusznak csak fakészítmé kiadását ismerjük.

Virtuális példány adatai: A virtuális glóbusz alapjául a Wikipédián is elérhető nyomtatott szöveget: http://en.wikipedia.org/wiki/File:Waldseem%C3%BCler_Globusengente_Cm107-2.jpg
A Ludwig Maximilian Egyetem Könyvtára tette elérhetővé a nyomtatott változatát 2012-ben.

Egyéb információk:

A földgömbkérdő nyomtatott írt ismert példány létezik:

- James Ford Bell Library University of Minnesota. 1871-ben találták.
- Bavarian State Library, München.
- Stadtbücherei Offenburg, Németo. 1992-ben fedezték fel.
- Charles Frodsham & Co. társaságtól 1,002,267 dollárért vásárolták egy aukción 2003-ban
- Ludwig Maximilian Egyetem Könyvtára, 2012.

Címmező: Nincs címmező.

Történet: A földgömbkérdő valószerűsége 1507-ben nyomtatott ki.

Tartalom:

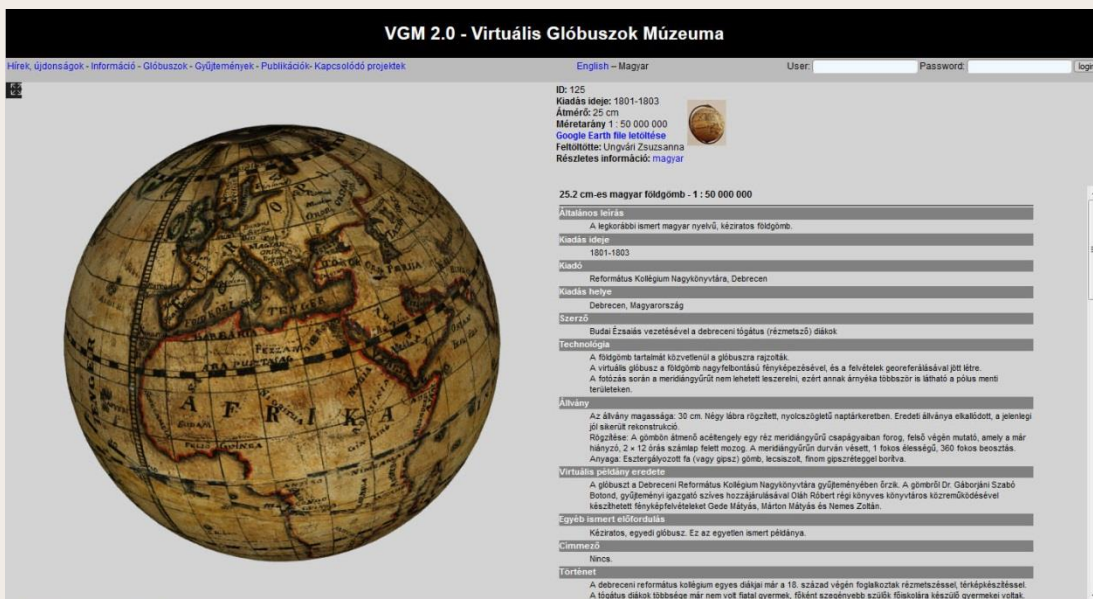
A múzeumban megtekinthető legrégebbi glóbusz: Martin Waldseemüller 1507-es földgömbjének digitális rekonstrukciója

10 esztendő a Virtuális Glóbuszok Múzeuma

Willem J. Blaeu 1600-as éggömbjének digitális rekonstrukciója

A legrégebbi magyar glóbusz a múzeumban: Budai Ézsaiás földgömbje (1801–1803)

Európát ábrázoló részlet Budai Ézsaiás földgömbjén

